

3.3. ДОСВІД ЛАТВІЇ НА ПРИКЛАДІ РИГИ

На сьогодні Рига є найбільш активним регіоном розвитку Латвії, що підтверджується останніми даними дослідження Lursoft¹. Зокрема, існує розвинута система заходів фінансової підтримки МСП. Більшість з них реалізується в рамках взаємодії державної фінансової установи ALTUM, яка надає державну підтримку певним цільовим групам, в тому числі МСП й стартапам², Ризької міської ради та Міністерства благоустрою Латвії.

Серед найбільш успішних програм підтримки МСП в Ризі можна виокремити наступні:

1. Грантова програма «Atspēriens» – надання грантів на просування бізнесу та спрямування своїх послуг або продуктів на ринок. Ризька міська рада зробила внесок до грантового фонду у розмірі 7 тис. євро. Грантова програма «Atspēriens» реалізується Департаментом міського розвитку Ризької міської ради у співпраці з Altum.

2. Програму грантів «Kick Off», яка реалізується Ризькою міською радою з 2009 року метою якої є сприяння розвитку МСП в Ризі. Надана допомога допомагає підприємцеві створювати інфраструктуру для успішного започаткування бізнесу. В цілому, програмою «Kick Off» надано підтримку 153 бізнес-ідеї та дано загальне співфінансування на суму більш ніж 1,262,000 євро³.

3. Надання стартового займу від 2 000 до 150 000 EUR терміном до 8 років з фіксованою річною ставкою 3–6 % + ціна ресурсів Державної каси. В якості забезпечення використовується майно підприємства. Послуга надається як підтримка de minimis відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18.12.2013 р., а також Програми КМУ № 328 від 31.05.2016 р. «Правила про мікропозики і стартові позики».

4. Програма мікrokредитування для підприємств з невеликою кількістю працівників (до 10 осіб). Максимальний розмір кредиту – до 14 300 EUR для фінансування інвестицій, і до 7200 EUR для фінансування оборотних коштів. Кредит має фіксовану процентну ставку від 5 % до 8 % річних. Термін погашення кредиту – до 5 років. Для забезпечення кредиту необхідно фінансова співучасть підприємця в розмірі 10 % в проектах, загальна сума яких перевищує 7200 EUR. Мета мікrokредиту – початок або розвиток малого бізнесу для мікропідприємств, нових підприємств. Допомога надається в якості підтримки de minimis згідно Регламентів Комісії (ЄС) № 1407/2013 і № 1408/2013 від 18 грудня 2013 року.

5. Кредити для реалізації нових та перспективних проектів, що фінансуються «бізнес-ангелами». Спільний пілотний проект ALTUM та організації «Латвійська мережа бізнес-ангелів» (LATBAN), мета якого полягає в забезпеченні підтримки підприємцям-початківцям та підприємствам з потенціалом зростання, через сприяння залученню приватних інвесторів для реалізації перспективних проектів. Пілотний проект буде здійснюватися до 1 квітня 2018 року, а фінансування для його здійснення становить 3 млн EUR. Кредит ALTUM видається, тільки якщо інвестиції в проект здійснює бізнес-ангел або приватний інвестор. Максимальна сума кредиту ALTUM для одного проекту – до 250 000 EUR для проектів в галузі обробки, якщо інвестиції в проект здійснюють більш одного бізнес-ангела.

6. Програма початкового ризикового (венчурного) капіталу. Інвестиції початкового капіталу можуть слугувати вкладенням у власний капітал підприємства, у вигляді квазі-капіталу або кредиту. Початковий капітал надає можливість розвиватися новим і інноваційним підприємствам на ранній стадії розвитку з високим потенціалом зростання, інвестувати в які традиційні спонсори відмовляються в силу високого ризику. Інвестиція може бути використана для фінансування як основних, так і оборотних коштів. Обсяг інвестицій в стартапи – від 50 000 до 200 000 EUR з можливістю залучення додаткових інвестицій в майбутньому. Термін вкладення – від 4 до 5 років. Інвестор стає бізнес-партнером підприємства, який ділиться з підприємством своїм досвідом і знаннями, допомагає спільними зусиллями досягти поставлених цілей, тим самим сприяючи потенціалу комерціалізації і зростання підприємства. Інвестиції здійснюються з метою комерціалізації технологій проекту, щоб сприяти зростанню бізнесу міжнародного масштабу. Фінансування венчурного капіталу і початкового капіталу надається в якості підтримки de minimis згідно з Регламентом Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18 грудня 2013 року.

7. Програма акселерації. Програма в розмірі 15 млн. EUR призначена для реалізації інноваційних бізнес-ідей стартап-підприємств, для створення і розвитку підприємств і продуктів з метою сприяння

¹ GRANTU PROGRAMMA "ATSPĒRIENS". Official site Investeriga. URL: <http://www.investeriga.lv/atsperiens/>.

² Об Altum. Official site Altum. URL: <https://www.altum.lv/ru/ob-altum/kto-my/>.

³ GRANTU PROGRAMMA "ATSPĒRIENS". Official site Investeriga. URL: <http://www.investeriga.lv/atsperiens/>.

зростанню та підвищенню конкурентоспроможності, а також для реалізації технологічних і виробничих проектів. Фінансування надають три фонди акселерації, які вибираються шляхом відкритої закупівлі. Надання підтримки підприємствам проводиться в два етапи:

- фінансування в розмірі до 50 000 EUR призначене для створення підприємства, отримання консультацій, розробки продукту, проведення досліджень, оцінки і затвердження;
- фінансування в розмірі до 250 000 EUR призначене для підприємств, що пройшли перший етап і успішно освоїли попередні інвестиції - для їх подальшого зростання, розвитку продукції та моделі господарської діяльності.

Підтримка надається відповідно до підпунктів «а» і «с» пункту 3 статті 22 Регламенту (ЄС) 651/2014, статті 21 Регламенту (ЄС) 651/2014 та Правилам КМ № 226 від 12.04.2016 «Правила про фонди акселерації для сприяння створенню, розвитку та конкурентоспроможності осіб, які ведуть господарську діяльність».

8. Програма підтримки соціального підприємництва у формі надання грантів. Програму реалізує Міністерство благоустрою із залученням ALTUM як партнера зі співробітництва для адміністрування схеми грантів. Строк реалізації програми: 2017-2022 рр. Цільовими групами підтримки є підприємства, установи та організації, які вже є соціальними підприємствами, а також фізичні особи, які планують почати соціальне підприємництво. Планується, що в цілому в рамках програми підтримка буде надана 200 соціальним підприємствам і початківцям соціального підприємництва. Фінансування програми буде надаватися в якості підтримки de minimis згідно з Регламентом Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18 грудня 2013 року, Регламенту Комісії № 717/2014 від 27 червня 2014 року і Регламенту Комісії №1408/2013 (ЄС) від 18 грудня 2013 року.

9. Проведення інформаційної кампанії «Підтримка підприємців», що являє собою платформу, яка об'єднує національні регулюючі органи, реалізує кошти ЄС та громадської підтримки для консультування підприємців. Організація включає в себе Міністерство економічного розвитку у співпраці з фінансовими інститутами: Altum, Латвійським агентством інвестицій і розвитку та іншими установами. Організуються конференції, семінари та обмін досвідом з актуальних тем. Метою кампанії є інформування підприємців про актуальні питання бізнесу та залучення до співфінансування, мотивація бізнесу в Латвії, поліпшення комунікації між підприємцями та державними органами та інше.

Крім того істотну підтримку створенню та розвитку МСП у Латвії надає власна система бізнес-інкубаторів. Так за даними, викладеними на офіційному сайті Латвійського агентства з інвестицій та розвитку (LIAA)¹ з 2016 року на території держави функціонують 16 бізнес-інкубаторів. У м. Рига знаходиться Radošo industriju inkubators, однак інформація про послуги, що ним надаються та результати його діяльності на сайті відсутні.

Особливу увагу привертає функціонування «платформ технологічних стартапів». Деякі з них також розташовані у м. Рига. Серед них TechHUB Riga – одне з найбільших технологічних об'єднань Латвії, яке є найстарішим коворкінгом столиці. Іншим коворкінгом є The Mil, який створений для обговорення проектів у галузі програмування та дизайну. Розвинутою є програма Commercial Reactor, що здійснює діяльність по принципу акселератора, та має за мету допомогти власникам бізнесу знайти відповідні технології, а розробникам – комерціалізувати свої проекти. Дана програма реалізує проекти не тільки на території Латвії, але й у країнах СНД та Канаді.

Таким чином, можна зробити висновок, що у Ризі існує розвинута система підтримки МСП за допомогою фінансових та інформаційно-комунікативних інструментів.

Висновок. Функціонування інфраструктури розвитку та діяльності МСП, формування інфраструктури оточення бізнесу в Україні та розглянутих країнах ЄС відбувається в тотожних напрямках, але при значному відставанні в Україні у зв'язку з відсутністю ефективної державної політики в цьому напрямку, відсутністю належного правового механізму в законодавстві України та значним відставанням в фінансуванні процесів підтримки МСП.

Підсумовуючи досвід міст країн ЄС у інноваційній сфері та підтримки МСП виокремимо недоліки та пропозиції в Україні у порівнянні з країнами ЄС.

¹ Biznesa inkubatori. Official site Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras. URL: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori>.

Недоліки:

- недофінансування інноваційної сфери з боку держави;
- недостатній рівень взаємодії науки, освіти та бізнесу;
- недостатній рівень комерціалізації інноваційних проектів;
- відсутність відповідних мереж інфраструктури та підтримки МСП;
- недостатній рівень фінансової та інформаційно-консультативної підтримки.

Існуючі елементи НІС найбільш чітко демонструються в Польщі:

1. Різноманітна кількість інструментів фінансування підприємств за рахунок бюджетних коштів Польщі та фондів ЄС.

2. Спрямованість державної політики на підтримку інновацій та наявність відповідних законів.

3. Значна кількість інститутів оточення бізнесу як державних, так і недержавних, які обслуговують велику кількість підприємств, наприклад: Асоціація «Wolna Przedsiębiorczość» – 1000 клієнтів в рік, ARTERION Inkubator Technologiczny підтримка надається 100 компаніям, Inkubatory AIP – з 2004 р. випущено 12 000 компаній, їх річний дохід 60 000 000 злотих, чистий прибуток 25 000 000 злотих. У 2015 році було сплачено 7,4 млн. злотих податків.

4. Інститут оточення бізнесу формується та діє в Польщі як на національному, так і на регіональному рівнях: воєводств, міст. Інфраструктурні системи доповнюють різні рівні, не дублюють і не замінюють.

5. Підтримка МСП здійснюється за всіма напрямками, які існують і в Україні, але більш різнобічна та обсяжна.

6. Стимулювання розвитку підприємництва, МСП здійснюється не тільки за рахунок надання фінансової підтримки, але також шляхом встановлення обов'язкових вимог щодо інноваційної продукції, трансферу технологій та інше.

Пропозиції:

- пролобіювати зміни до законодавства щодо обов'язкового створення інноваційних суб'єктів структур та організацій при технічних ЗВО, які б займалися розробкою інноваційних проектів та їх подальшою комерціалізацією;
- в стратегіях та програмах міст України передбачити формування інноваційної інфраструктури на прикладі розглянутих міст;
- запровадити регулярні всеукраїнські та міжнародні заходи на рівні міста за участю представників науки, освіти та бізнесу;
- створити органами місцевого самоврядування суб'єктів, які надаватимуть інформаційно-консультативні послуги для підприємств, інноваторів і інвесторів
- виступити з ініціативою щодо законодавчого закріплення регулювання діяльності кластерів та подальший розвиток кластеризації на території міста, на прикладі, розглянутих міст;
- виступити з ініціативами щодо закріплення в законодавстві видів фінансових інструментів для підтримки МСП та інноваційних підприємств.